

Józef Stala

Koordinacja katechezy rodzinnej z programami parafialnymi i szkolnymi

Studia nad Rodziną 9/1 (16), 161-170

2005

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ks. Józef STALA

KOORDYNACJA KATECHEZY RODZINNEJ Z PROGRAMAMI PARAFIALNYMI I SZKOLNYMI

Rodzina jako komórka Kościoła jest częścią wspólnoty parafialnej, a zarazem fundamentalną komórką ludzkiej społeczności. Więzy rodziny z Kościołem i ludzkością mają charakter naturalny i konieczny, co znajduje swój wyraz w różnych formach współdziałania z tymi społecznościami. Pełna skuteczność katechezy rodzinnej wymaga jednak jej koordynacji z programami parafialnymi i szkolnymi. Dowartościowanie katechezy rodzinnej, jej integracja z katechezą szkolną i działaniami pastoralno-katechetycznymi podejmowanymi przez parafię, może przyczynić się do pełniejszego zrealizowania jej celów. W ostatnich latach ukazało się kilka publikacji prezentujących to zagadnienie¹. Z tych między innymi powodów w niniejszym opracowaniu zostanie przedstawiona koordynacja katechezy rodzinnej z programami parafialnymi i szkolnymi, z zachowaniem jej autonomii, jako warunek pełnej skuteczności działań podejmowanych przez rodzinę w dziedzinie katechezy.

1. Integracja z pastoralno-katechetycznym programem parafii

Do zasadniczych zadań rodziny chrześcijańskiej należy również zadanie kościelne, jest ona powołana do udziału w życiu i posłannictwie Kościoła. Jako Kościół domowy wpisana jest w tajemnicę Kościoła powszechnego i na mocy sakramentu małżeństwa w sposób sobie właściwy wnosi swój własny dar w życie Kościoła. Jako wspólnota życia i miłości realizuje swoje posłannictwo w Kościele i dla Kościoła (por. KK 11; FC 50). Dlatego chrześcijańskie rodziny, jeśli chcą spełniać swoje zadania rodzinne w sposób prawidłowy, aby przez nie budować Kościół i jednocześnie brać udział w funkcjach lokalnej społeczności religijnej, powinny aktywnie włączyć się przede

¹ Zob. J. Stala, Współpraca rodziny, szkoły i parafii w dziele wychowania, w: *Dydaktyka katechezy*, cz. I, red. J. Stala, Tarnów 2004, s. 339-376; *Rodzina – szkoła – Kościół. Korelacja i dialog*, red. P. Tomasiak, Warszawa 2003; *Katecheza ewangelizacyjna w rodzinie, parafii, szkole*, red. S. Dziekoński, Warszawa 2002; *Katecheza w parafii. Poszukiwanie tożsamości*, red. K. Kantowski, Warszawa 2004.

wszystkim w życie swojej parafii. Parafia z kolei powinna swoją działalność oprzeć na rodzinie i tę społeczność starać się wspierać. Między parafią i rodziną zachodzi zależność zwrotna, która przyczynia się do tworzenia organicznej całości chrześcijańskiego „być”. Udział rodzin w życiu parafii jest ważnym elementem kształtowania życia rodzinnego i życia szerszych społeczności religijnych. Jednym z najważniejszych czynników życia chrześcijańskiej rodziny jest świadomość żywej, nadprzyrodzonej i duchowej jedności z całym Kościołem i z parafią. Katolicka rodzina z natury ma formować żywą jedność swych członków w Chrystusie, utwierdzać swą nadprzyrodzoną więź z całym Kościołem. Dokonuje się to przez wspólną modlitwę z całym Kościołem, oddawaniem z nim czci Bogu w liturgii parafialnej, udział w jego zadaniach i przepajaniu rzeczywistości duchem Ewangelii².

Integracja działań rodziny i parafii wydaje się szczególnie ważna i potrzebna w dziedzinie katechezy. Dobre współdziałanie rodziny i parafii ukazuje jak wielkie owoce wychowawcze daje komplementarne oddziaływanie tych dwóch środowisk. To współdziałanie jest konieczne w dziele głoszenia Ewangelii, w nauczaniu katechetycznym. Głosicielami Ewangelii są biskupi i kapłani, ale są nimi również, i to w sposób szczególny, rodzice dla swoich dzieci. To oni pierwsi podają im prawdę objawioną dostosowaną do ich możliwości rozumienia (por. DWCH 3). Oni mają być pierwszymi katechetami dzieci, biorąc w ten sposób czynny udział w katechetycznych funkcjach parafii. Wszystkich rodziców w parafii należy mobilizować do wypełniania ich zadań wychowawczych i katechetycznych. Każda parafia winna być świadoma, że ma spełniać funkcję wychowawczą i do jej realizowania powinna angażować przede wszystkim rodziców. Natomiast rodzice powinni być świadomi, że przez swoją pedagogiczną aktywność dynamizują funkcję całej parafii. Prowadząc katechezę rodzinną, zachęcając do niej inne rodziny, podnoszą one aktywność całej parafii i jej działalność wychowawczą. Dobrze prowadzona praca duszpasterska, odpowiedzialnie ukierunkowana, prowadzi do tego, iż działalność rodziny i parafii staje się zespoloną chrześcijańską siłą katechetyczną, mogącą oczekiwać owoców zharmonizowanego wysiłku³.

Działalność wychowawcza i katechetyczna pozostaje płaszczyzną, na której każda rodzina włączona w życie parafii najpełniej może się zrealizować. Rodzice katolicyccy jednocząc się z całą parafią starają się pielęgnować uczucia miłości, jeszcze lepiej harmonizować życie swojej wspólnoty rodzinnej z religijnym życiem całej parafii. Najpełniej mogą to czynić na gruncie katechezy rodzinnej. Swoim postępowaniem i nauczaniem kierują

² Por. F. Woronowski, *Zarys teologii pastoralnej*, t. 2, Warszawa 1986, s. 242.

³ Por. tamże, s. 250.

oni katechizowanych ku jedności z Chrystusem i Jego Mistycznym Ciałem, nadają ton ich życiu religijnemu, wreszcie przewodzą wspólnemu, duchowemu życiu rodziny⁴.

Współpraca między parafią i rodzicami, wzajemna wymiana poglądów na temat programów, metod, napotykanymi trudnościami w katechezie jest konieczna, by wychowanie dzieci postępowało zgodnie i w odpowiedni sposób. Taka współpraca dokonuje się z obopólnym pożytkiem. Obydwie strony czerpią stąd pomoc do wykonywania swoich specyficznych zadań (DCG 79). Wynikiem współpracy rodziców i katechetów będzie stworzenie autentycznego środowiska wychowawczego. Jest to podstawowy warunek wszelkiego wychowania, szczególnie wychowania religijnego. Bez tego środowiska możemy co najwyżej mówić o pewnego rodzaju instruktazie religijnej⁵. Katecheza rodzinna daje możliwość uzupełnienia czy sprawdzenia tego, co dziecko otrzymuje na katechizacji parafialnej. Właściwie zorganizowane życie religijne rodziny, przepełnione wiarą, postępowanie rodziców, rozmowy i dyskusje religijne, zainteresowanie katechezą szkolną, jak również systematyczna czy doraźna katecheza rodzinna, to wzajemnie uzupełniające się formy doprowadzenia dziecka do pełni rozwoju osobowego i religijnego⁶.

Błędy wychowawcze popełnione przez rodziców są często już nie do naprawienia przez katechezę parafialną. Katecheza rodzinna posiada o wiele większe możliwości wpływu na postawę religijną dziecka. Celem współpracy między parafią a rodziną jest równocześnie takie uformowanie rodziców, aby mogli skuteczniej prowadzić katechezę rodzinną. Rodzina jako domowy Kościół nie może stać poza działalnością Kościoła, nie włączając się w jego zbawczą misję. Dokumenty Kościoła zachęcają rodziny do wchodzenia w skład rad parafialnych, do tworzenia bractw nauki chrześcijańskiej, po to, by w ten sposób ożywić i ubogacić wychowawcze działanie całego Kościoła (por. DWCH 6).

Powinni oni tak wychowywać swoje dzieci, by przekraczając krąg rodziny włączyły się aktywnie w miejscową społeczność parafialną, świadome, iż są żywymi i aktywnymi członkami Ludu Bożego (por. DA 30). Współdziałanie rodziny i parafii na płaszczyźnie katechez może dokonywać się przez bezpośrednie spotkania rodziców z katechetami przez wywiadówki ubogacone konferencjami pedagogicznymi, prezentacją książek pedagogicznych i psychologicznych, jak również przez systematyczną formację rodziców i lepsze ich przygotowywanie do prowadzenia katechez⁷. Kateche-

⁴ Por. tamże, s. 252-253.

⁵ Por. F. Blachnicki, *Katechetyka fundamentalna*, Lublin 1970, s. 289.

⁶ Por. J. Wilk, *Rodzina a katecheza*, HD 1974, nr 1, s. 34.

⁷ Por. tamże, s. 34-35.

za parafialna powinna dać też religijne spojrzenie na życie rodzinne, prostować fałszywe pojęcia dotyczące życia rodzinnego, wychowywać dzieci i młodzież do spełniania właściwej roli w rodzinie⁸.

Natomiast katecheza w rodzinie powinna mieć za główny cel kształtowanie chrystocentrycznej i eklezjalnej mentalności wychowywanych. Ma stanowić szeroką podbudowę do wyrabiania w nich postawy pełnego chrześcijańskiego zaangażowania w zbawcze dzieło, aktualizowane nieustannie w Mistycznym Ciele Chrystusa. W katechezie rodzinnej rodzice muszą zmierzać do uświadomienia dziecku roli Kościoła w zbawczej rzeczywistości, udziału chrześcijanina w życiu Kościoła i zjednoczeniu się w nim z Chrystusem, którego Kościół jest pełnią. Uświadamianie tych aspektów prawdy objawionej ma prowadzić do coraz pełniejszego rozumienia ich żywej więzi z Chrystusem w Kościele. Ma ono osiągnąć nie tylko nauczanie się pewnych prawd katechizmowych, ale wypracować pełną chrześcijańską mentalność, integralne pojmowanie chrześcijaństwa, rodziny i parafii⁹.

Rodzina uformowana w Kościół domowy w miarę poznawczego rozwoju dzieci, może coraz lepiej uświadamiać im, jaka jest istota Kościoła, jaka jest ich łączność z parafią. Stworzenie właściwych odniesień między rodziną a parafią obejmuje wzajemne przenikanie podejmowanych przez nie działań katechetycznych. Powinno zmierzać do ukazania w obrębie parafii przestrzeni, gdzie rodziny poszukują i znajdują prawdę o swoim powołaniu. Zadaniem wychowania podejmowanego przez rodziców i duszpasterzy pozostaje ukazywanie partnerstwa i rodzicielstwa jako naturalnych składników małżeństwa i rodziny, które dopiero dzięki scaleniu związku sakramentalnego przymierza z Chrystusem, zawiązanym na gruncie parafialnym, nabierają właściwego uzdolnienia do osiągnięcia swych celów. Integracja działań podejmowanych przez katechezę rodzinną z programem pastoralno-katechizacyjnym parafii jest koniecznym czynnikiem dobrego funkcjonowania parafii, która znajduje swój fundament w dobrym życiu chrześcijańskich rodzin. Rodziny te w katechezie parafialnej winny znaleźć natomiast pogłębienie przede wszystkim życia sakramentalnego. Kościół jako szafarz sakramentów jest odpowiedzialny za to, by wszyscy jego członkowie, przede wszystkim chrześcijańskie rodziny mogły korzystać z umocnienia sakramentalnego, mogły w katechezie parafialnej odnajdywać pełną prawdę o sakramentach i o ich działaniu w życiu chrześcijanina.

⁸ Por. E. Materski, *Odpowiedzialność Kościoła za katechezę*, Radom 1993, s. 184-188.

⁹ Por. F. Woronowski, *Zarys teologii pastoralnej*, t. 2, dz. cyt., s. 320-321.

2. Autonomia i nieredukowalność katechez rodzinnej

Rodzina chrześcijańska zajmuje ważne miejsce w życiu Kościoła i społeczeństwa. Czyni to w sposób sobie właściwy i odrębny, posiada sobie właściwe posłannictwo jako głęboka wspólnota życia i miłości (por. FC 50). Z posłannictwem tym wiążą się prawa i obowiązki rodziny, w których nikt nie jest w stanie jej zastąpić. Bóg oczekuje od rodziny zrealizowania jej specyficznego powołania, dokonującego się przede wszystkim w wydarzeniach i sprawach codziennego życia (por. FC 51). Człowiek rodzi się w rodzinie i w niej znajduje najbardziej sprzyjające środowisko do swego rozwoju. Dlatego rodzina jako szczególna wspólnota osób posiada należne sobie prawa oparte na prawie naturalnym, wpisanym przez Boga w serce każdego człowieka. Rodzina – społeczność domowa jest starsza od wszelkich innych społeczności, a przede wszystkim od państwa, stąd żadne prawo ludzkie nie może sprzeciwiać się dobru rodziny. Prawa i obowiązki rodziny są wcześniej niż prawa i obowiązki państwa, i bliższe natury (por. RN 10).

Tymczasem często międzynarodowe akty praw człowieka podejmują tylko niektóre zagadnienia dotyczące odpowiedniego funkcjonowania rodziny, zawierają tylko niektóre z uniwersalnych wartości humanistycznych, natomiast co do niektórych zachowują milczenie. Rodzina według nich to nie koniecznie wspólnota oparta na małżeństwie i wspólnocie krwi. Brakuje w tych aktach ochrony praw człowieka, brakuje opcji personalistycznej, przez pryzmat której należy patrzeć na tę wspólnotę. Prawa te nie posiadają przede wszystkim zapisów domagających się respektu dla prawa do życia od poczęcia¹⁰. Sprzeciwia się to najbardziej podstawowej funkcji rodziny: przekazywaniu życia i wychowywaniu dzieci. Dlatego życie ludzkie powinno być otoczone już od poczęcia troską i szacunkiem. Rodzice, ponieważ dali życie dzieciom, są jego pierwszymi wychowawcami. Państwo odgrywa tutaj tylko rolę pomocniczą, wspiera rodzinę, organizuje i prowadzi wychowanie, tak jednak, by nie naruszyć praw rodziców w tym względzie. Władza państwowa nie może naruszać wychowawczej roli rodziny, autorytetu wychowawczego rodziców, wydawać praw krępujących autonomię rodziny (por. RN 11).

Rodzina jest pierwszym związkiem społeczności ludzkiej i dlatego należy otaczać ją jak największą troską, tak w sprawach gospodarczych i społecznych, jak i w dziedzinie poglądów i obyczajów – po to, aby rodzinę umocnić oraz pomóc jej w pełnieniu właściwych zadań (por. PT 16). To jej

¹⁰ Por. J. Gręźlikowski, *Karta Praw Rodziny Stolicy Apostolskiej a międzynarodowe akty praw człowieka*, HD 1994, nr 1, s. 17-19.

w pierwszym rządzie przysługuje prawo do utrzymania i wychowania własnych dzieci (por. PT 17). Należy dążyć do tego, by rola wszelkich innych instytucji społecznych nie pomniejszała roli i rangi rodziny (por. PP 36). Wszelkie koncepcje dotyczące rodziny, o zabarwieniu totalitarnym czy modernistycznym, są nie tylko amoralne, ale sprzeciwiają się prawu natury. Rodzina ze swojej struktury antropologicznej posiada swoją wyjątkową rangę i autonomię – nikt tego nie może bezkarnie zmienić. Żadna władza państwowa nie może negocjować podstawowego i naturalnego prawa człowieka do życia w rodzinie – wspólnocie mającej prawo do odpowiedniej pomocy ze strony społeczeństwa w sferze moralnej, wychowawczej, społecznej i ekonomicznej (por. KPR 1).

Rodzice mają przede wszystkim niezbywalne prawo do decydowania o czasie narodzin i liczbie swoich dzieci, a wszelkie prawa publiczne dyskryminujące rodziny wielodzietne, obrażają godność rodziny i sprawiedliwość społeczną (por. KPR 3). Autonomia rodziny wyraża się również w prawie rodziców do wychowania dzieci zgodnie ze swoimi przekonaniami moralnymi i religijnymi, do otrzymywania od państwa odpowiedniej pomocy w wypełnianiu roli wychowawczej, do swobodnego wyboru szkół, do wpływania na ich programy i działalność (por. KPR 5).

Rodzinnie przysługuje też prawo do publicznego głoszenia swojej wiary i swobodnego wyboru programów wychowania religijnego (por. KPR 7). Rodzina posiada również prawo do takiego systemu gospodarczego i społecznego, który zapewnia jej odpowiednie warunki ekonomiczne, gwarantuje jej pełny rozwój (por. KPR 9). Jest ona fundamentem organizacji społeczeństwa i posiada szczególną rolę w jego budowaniu (por. KPR 14). Istniejąca ścisła współzależność rodziny i społeczeństwa, ich konieczne uzupełnianie się, komplementarność względem siebie, powinny opierać się na relacji służby społeczeństwa wobec rodziny. Człowiek, który rodzi się w rodzinie, w niej znajduje najlepsze środowisko do swego rozwoju. Dlatego katecheza rodzinna jest wciąż niezastąpionym polem możliwości dzielenia się rodziców Ewangelią ze swoimi dziećmi. Rodzina jako środowisko katechetyczne posiada niepowtarzalne wartości i niezastąpiony wychowawczy wpływ (por. CT 68). Nie można nigdy naruszać autonomii tej katechezy, dokonywać jej redukcji tylko do katechezy parafialnej bądź szkolnej, gdyż jest ona najbardziej podstawową i najbardziej wpływową formą oddziaływania wychowawczego i religijnego. Szczególnie w sytuacji indyferentyzmu i laicyzacji, katecheza rodzinna może pełniej przekazywać doświadczenie religijne oparte na świadectwie życia. Katecheza realizowana przez rodzinę posiada swój autonomiczny sposób przekazu wiary, wartości doktrynalnych, moralnych i egzystencjalnych.

Dom rodzinny różni się całkowicie od szkoły czy zakładu pracy. Domu rodzinnego nie można porównać ani z Kościołem, ani z salami szkolnymi. Jest to miejsce poczucia i narodzin, rozrywki i pracy, modlitwy, choroby i śmierci. Życie rodzinne mimo swego zróżnicowania charakteryzuje się niespotykaną gdzie indziej jednością. W rodzinie, w atmosferze zaufania, zrozumienia dla wrażliwości każdego członka rodziny, dokonuje się nieporównywalny z inną wspólnotą rozwój osobowy każdego jej członka. Katecheza rodzinna włączona w całość kształtu katechezy eklesjalnej i w cały proces pedagogiczno-dydaktyczny jest w pewnej mierze przygotowaniem dla nich i uzupełnieniem. Jest też źródłem, z którego mają wypływać wszystkie inne katechezy i fundamentem, na którym mają się one opierać¹¹.

Katecheza rodzinna winna znajdować szczególne oparcie w Kościele jako wspólnotcie Ludu Bożego. Współpraca katechetyczna pomiędzy Kościołem a rodziną umacnia łączące je więzi, zwiększa możliwość oddziaływania wychowawczego, czyni cały proces wychowawczy pełny. Ze względu na znaczenie katechezy tak dla Kościoła, jak i dla rodziny rodzi się obopólna odpowiedzialność za jej wyniki, wyrażająca się we wzajemnej współpracy. Kościół proponując rodzinie katechizację zobowiązany jest do wszelkiej pomocy w tym względzie z uwzględnieniem autonomii tej katechezy i jej odrębności oraz specyfiki. Pomimo tego, że katecheza rodzinna jest w pewnej mierze podobna do katechezy ogólnej, to jednak posiada ona cechy, które sprawiają, że jej oddziaływanie wychowawcze jest pełniejsze i bardziej bezpośrednie. Dlatego zapotrzebowanie na katechezę rodzinną jest ważnym świadectwem dynamizmu Kościoła, dostrzegającego perspektywy otwierające się przed tą formą katechezy¹².

3. Prymat i nadrzędność katechezy i wychowania rodzinnego we współdziałaniu ze szkolnymi programami

Rodzina jest pierwszą, ale nie jedyną wspólnotą wychowującą. Już sam wymiar wspólnotowy, obywatelski i kościelny człowieka, wymaga uporządkowanej współpracy różnych czynników wychowawczych. Wszystkie te czynniki są konieczne, nawet jeśli każdy może i powinien działać według własnych kompetencji, wnosząc sobie właściwy wkład (por. DWCH 3). Zadanie wychowawcze rodziny chrześcijańskiej musi opierać się na jej współ-

¹¹ Por. M. Majewski, *Pedagogiczno-dydaktyczne wartości katechezy integralnej*, Kraków 1995, s. 35-39.

¹² Zob. szerzej: J. Stala, *Podstawy teologiczno-antropologiczne katechezy rodzinnej*, Tarnów 1998; J. Stala, *Katecheza o małżeństwie i rodzinie w Polsce po Soborze Watykańskim II. Próba oceny*, Tranów 2004.

pracy z innymi instytucjami odpowiedzialnymi za dzieło wychowawcze. Między tymi wszystkimi środkami wychowawczymi szczególne znaczenie ma szkoła. To ona kształtuje władze umysłowe, rozwija zdolność wydawania prawidłowych sądów, wprowadza w dziedzictwo kultury, kształci zmysł wartości, sprzyja dyspozycjom do wzajemnego zrozumienia się, stanowi jakby centrum, w którego wysiłkach i osiągnięciach powinni uczestniczyć równocześnie – rodziny i nauczyciele (por. DWCH 5). Na rodzicach, którzy zostali ustanowieni przez samego Boga pierwszymi i głównymi wychowawcami dzieci, choć ich prawo wychowawcze jest niezbywalne, spoczywa poważny obowiązek głębokiego zaangażowania się w całokształt spraw związanych ze szkołą (por. FC 40).

Zaangażowanie to powinno zmierzać do nawiązania czynnego kontaktu z nauczycielami, opartego na świadomości wspólnych celów wychowawczych. Ten obowiązek rodziców staje się jeszcze poważniejszy, gdy w szkole naucza się ideologii przeciwnej wierze chrześcijańskiej. Rodzice powinni wtedy korzystając przede wszystkim z pomocy Kościoła robić wszystko, aby ich nienaruszalne prawo do wychowania dziecka nie zostało zagrożone. Nie mogą oni zwolnić się ze swoich obowiązków wychowawczych, przetrzucić je na szkołę, zwłaszcza wtedy, gdy szkoła proponuje model życia sprzeciwiający się rodzinie. Sprzeciwiałoby się to zasadzie służebności szkoły względem rodziny, zasadzie prymatu katechezy rodzinnej i wychowania religijnego wobec wszelkich innych instytucji, również szkoły. Rodzice powinni czuwać nad kierunkiem wychowania proponowanego przez szkołę, bo dzieci należą przede wszystkim do rodziny, a szkoła pełni swą funkcję wychowawczą tylko w oparciu o zasadę pomocniczości. Współdziałanie rodziny i szkoły oparte właśnie na tej zasadzie jest jednak działaniem koniecznym. Szkoła ma służyć wychowawczą pomocą rodzinie. Zasadniczym celem programu szkolnego musi być wspomaganie i ukierunkowanie wychowania człowieka jako osoby, która ma prawo do swego pełnego rozwoju. Ustawy szkolne nie dostrzegające tej prawdy, pomijające rolę rodziny w wychowaniu, muszą budzić poważne kontrowersje¹³.

Dziecko ma prawo do takiego wychowania, które będzie zgodne z wartościami uznanymi przez jego rodziców. To oni mają prawo do wychowania swoich dzieci pamiętając, iż rodzina jest pierwszą szkołą cnót społecznych, potrzebnych wszelkim społecznościom. Szkoła jako instytucja o charakterze publicznym powinna spełniać swoją funkcję służebną w stosunku do ucznia, ale także i w stosunku do rodziców. Program szkolny musi być oparty o integralne rozumienie człowieka i jego rozwoju. Nie może odrywać ca-

¹³ Por. K. Misiąszek, A. Potocki, *Katecheta i katecheza w polskiej szkole*, Warszawa 1995, s. 44-45.

tego obszaru przekazywanej wiedzy od jego sfery aksjologicznej. Pierwszą płaszczyzną współpracy rodziny i szkoły jest określenie wartości, które decydować będą o charakterze wychowania. W polskiej rzeczywistości większość rodzin i dzieci wzrasta w kulturze chrześcijańskiej. Wartości wywodzące się z tej kultury powinny być szanowane i podkreślone w ustawowych zapisach państwa, jak również w programach szkolnych¹⁴.

Pierwszą płaszczyzną dialogu wychowawczego rodziny i szkoły jest włączenie rodziców do decydowania o charakterze szkoły, o kierunku podejmowanych przez nią działań wychowawczych. Wymaga to często zmiany mentalności nauczycieli, przyzwyczajonych w pewnej mierze do arbitralnych decyzji, nie zawsze umiejących podjąć współpracę z rodzicami. Inną płaszczyzną dobrze rozumianego dialogu wychowawczego między rodziną a szkołą jest uznanie przez rodziców, że ich współpraca ze szkołą nie może być rozumiana jako wyrażanie swoich subiektywnych życzeń względem szkoły. Obok prawdy, że szkoła jest instytucją służebną w stosunku do rodziny, trzeba uznać też, że szkoła ma prawo do dobrze rozumianej autonomii. Płaszczyzną porozumiewania się są określone wartości, które zostały przyjęte i uznane jako fundamentalne, a których naruszać nie wolno. Szczególną troską rodzice winni objąć szkoły o charakterze katolickim. One mogą skuteczniej nauczać swoich wychowanków pomnażania dobra społeczności ziemskiej i przygotowywać ich do służby w rozszerzaniu królestwa Bożego (por. DWCH 8). W szkole takiej nie tylko naucza się religii, ale cały jej charakter, relacje między nauczycielami i uczniami, atmosfera i działania, są nasycone religijnością.

W większości współczesnych społeczeństw istnieją i rozwijają swoją działalność szkoły państwowe i publiczne, w których katecheza również ma swoje godne miejsce. W Polsce od roku szkolnego 1990/1991 katechizacja znów korzysta z tych uprawnień i bierze odpowiedzialność za życie szkoły na równi z innymi przedmiotami nauczania szkolnego. Szkolne nauczanie katechetyczne dopełnia duszpasterstwo parafialne i winno ono być przede wszystkim otwarte na środowisko rodzinne jako fundament katechezy¹⁵. Rodzice nie mogą składać całej odpowiedzialności za wyniki kształcenia i wychowania religijnego na nauczycieli i katechetów, jako specjalistów od wychowania i katechezy. Dlatego Kościół przypomina rodzicom ciężącą na nich powinność korzystania z wszelkiej pomocy, aby ich dzieci mogły otrzymać harmonijnie przekazaną formację chrześcijańską i świecką (por. DWCH 7).

¹⁴ Por. tamże, s. 50.

¹⁵ Por. M. Majewski, *Pedagogiczno-dydaktyczne wartości katechezy integralnej*, dz. cyt., s. 40-42.

Autonomia i prymat katechazy rodzinnej jest nie tylko przywilejem, ale i wielkim zadaniem chrześcijańskiej rodziny. To ona posiada podstawowe uprawnienia do wychowania swoich dzieci, którymi mogą tylko dzielić z innymi instytucjami na zasadzie pomocniczości z ich strony (por. LdR 16). Rodzina ażeby mogła być wspomagana musi być faktycznie uznana za społeczność podstawową i w pewnym sensie suwerenną. Suwerenność rodziny jest nieodzowna dla dobra społeczeństwa. W centrum wszystkich spraw i zadań społeczeństwa, szkoły, Kościoła stać musi zawsze rodzina. Odsunięcie jej na dalszy plan, pozbawienie przysługującej jej pozycji, oznacza zawsze naruszenie autentycznej substancji społecznej (por. LdR 17). Prymat i nadrzędność katechazy rodzinnej polega przede wszystkim na uznaniu fundamentalnego prawa rodziców do tej katechazy, do odpowiedniego wychowania swoich dzieci. Dokonywać się ono winno we współpracy ze szkołą. Program edukacji proponowany przez nią musi jednak zawsze opierać się na nieredukowalnym prawie rodziców do wychowania swojego dziecka, zgodnie ze swoimi przekonaniem moralnymi i religijnymi. Rodzina nie może nigdy przenieść swoich obowiązków wychowawczych na szkołę lub zwolnić się z nich zupełnie, ale powinna dążyć do tego, aby szkoła proponowała model wychowania wspierający ją w dziele wychowawczym.

**Fr Józef Stala: Coordination of Family Catechesis
with Parish and School Programs**

This article presents the coordination of family catechesis with parish and school programs. The starting point and the full implementation of effective catechesis and faith education should be the family catechesis which takes place in the special atmosphere of a community of people who are a selfless gift to each other. All pastoral action undertaken in the parish must be integrated with the need and expectations of family catechesis. The author postulates the autonomy of family catechesis as a condition of efficiency of any operation taken in the sphere of catechesis. The primacy of family catechesis relies on the recognition of the fundamental rights of parents for proper education of the children, which is performed in cooperation with school programs.